

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح ماده (۱۰۶) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»

مقدمه

ماده (۸۳) نظامنامه داخلی مجلس شورای ملی مصوب ۱۳۲۷ هجری قمری مقرر داشته بود: «اگر یکی از نمایندگان مطلب مهمی داشته باشد و بخواهد به استحضار مجلس برساند می‌تواند قبل از شروع به دستور و یا آخر جلسه مطالب خود را اظهار کند». بنابراین با درخواست ناطقین و صلاحدید هیئت رئیسه مجلس شورای ملی زمان نطق خارج از دستور در ابتدا یا انتهای جلسه تعیین می‌گردید. پس از انقلاب اسلامی و به موجب ماده (۷۲) آیین‌نامه داخلی مجلس مصوب ۱۳۶۲ پیش‌بینی شده بود: «در هر جلسه رسمی یک نفر از نمایندگان که مطلب مهمی داشته باشد و بخواهد به استحضار مجلس برساند می‌تواند تا یک ساعت قبل از شروع جلسه رسمی به‌عنوان نطق قبل از دستور در لوحه مخصوصی شخصاً ثبت نام و مطالب خود را اظهار نماید». بنابراین زمان آغازین جلسات به‌عنوان فرصت بیان نطق‌ها و طرح دیدگاه‌های خارج از دستور نمایندگان تعیین شده بود.

این رویه در سال‌های بعد و اصلاحات انجام شده در متن آیین‌نامه داخلی همچنان حفظ شد تا اینکه به موجب اصلاحیه مصوب ۱۳۸۷ آیین‌نامه داخلی در مجلس هشتم، ضمن حذف قید «قبل از دستور» در ماده (۱۰۶) آیین‌نامه مقرر گردید: «در هر جلسه رسمی بجز جلسات بررسی لوایح برنامه توسعه، بودجه سالیانه و استیضاح یا رأی اعتماد به وزیران، سه نفر از نمایندگان می‌توانند به نوبت و طبق فهرستی که از قبل به قید قرعه توسط هیئت رئیسه تنظیم شده است، حداکثر به مدت هفت دقیقه نطق نمایند». بنابراین ابتکار تعیین زمان ارائه نطق‌ها در جلسات در اختیار هیئت رئیسه قرار گرفت.

با این حال از آنجایی که به جهت فشردگی دستورجلسات معمولاً تنها در اوقات پایانی فرصت بیان نطق‌ها فراهم می‌گردید، پیشنهادکنندگان طرح حاضر، با هدف اختصاص بهترین زمان به‌منظور ارائه این نطق‌ها و نفی شبهه هرگونه اعمال نظر گزینشی در تعیین زمان مذکور، ابتدای هر جلسه رسمی را به‌عنوان زمان از پیش تعیین شده بیان نطق‌ها پیشنهاد نموده‌اند.

بررسی طرح

از جمله اصلی‌ترین و مهمترین ابزارهای تأثیرگذار در فضای سیاسی و افکار عمومی کشور، اظهار نظر نمایندگان مجلس در خصوص مسائل و امور جاری کشور می‌باشد. در حقیقت نمایندگان مجلس به‌عنوان مجاری بیان و انعکاس آرا و دیدگاه مردم در خصوص امور کشور در سطح حاکمیت می‌باشند. در این راستا اصل هشتاد و چهارم قانون اساسی مقرر می‌دارد: «هر نماینده در برابر تمام ملت مسئول است و حق

دارد در همه مسائل داخلی و خارجی کشور اظهار نظر نماید». در این راستا، ماده (۱۰۶) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، نطق‌های خارج از دستور نمایندگان را از جمله مصادیق اعمال حق اظهار نظر نمایندگان در امور مختلف کشور پیش‌بینی نموده است. بنابراین نمایندگان حق و تکلیف دارند که مسائل و مشکلات مردم را در صحن مجلس مطرح و زمینه را برای بررسی خواسته‌های مردم فراهم نمایند. اما به‌منظور تأثیرگذاری بیشتر این نطق‌ها طرح پیشنهادی تحت عنوان «اصلاح ماده (۱۰۶) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»، مقرر داشته نطق‌های خارج از دستور نمایندگان در **ابتدای هر جلسه رسمی** بیان گردند. به‌موجب ماده واحده پیشنهادی «در ماده (۱۰۶) پس از کلمه «در» کلمه «ابتدای» اضافه می‌گردد».

در این رابطه به نظر می‌رسد اختصاص زمان ابتدایی جلسات صحن علنی به بیان نطق‌ها و دیدگاه‌های خارج از دستور نمایندگان، علاوه بر اینکه منجر به همسان‌سازی زمان بیان اظهارات رئیس مجلس در ارائه گزارش حوادث فوری و مسائل مهم روز با اظهارات نمایندگان پیرامون مسائل کشور می‌شود، اولاً توجه بیشتر سایر نمایندگان و چه‌بسا اصحاب رسانه را به محتوای نطق‌های مذکور در پی خواهد داشت، ثانیاً نظم مناسب‌تر جلسات در اوقات ابتدایی و عدم وجود فشارهای ناشی از خستگی و اطاله مباحث، باعث خواهد شد تا ناطقین تمرکز و دقت بیشتری در ارائه دیدگاه‌های خود داشته باشند؛ به‌خصوص اینکه تعیین زمان میان‌دستور برای نطق نمایندگان، در واقع تعیین زمان دقیق و مشخص برای نطق نیست و با کم و زیاد شدن موضوع دستور جلسات زمان نطق نیز تغییر می‌کند و یا ممکن است با طولانی شدن مباحث زمانی برای نطق نماند. همچنین در بیشتر مواقع شرایط و وضعیت کشور اقتضا دارد که نمایندگان مجلس شورای اسلامی موضع‌گیری قاطع و صریحی را در برابر آن اتخاذ کنند؛ اما انتقال نطق نمایندگان از ابتدای هر جلسه به میان‌دستور می‌تواند باعث کاسته شدن اهمیت نطق نمایندگان و عدم تأثیر آن گردد.

این نکته نیز حائز اهمیت است که علیرغم تلاش و کوشش هیئت رئیسه محترم در رعایت بی‌طرفی و تأمین مصالح حداکثری مجلس، واگذار نمودن صلاحیت تعیین زمان برای بیان نطق‌های خارج از دستور به هیئت رئیسه مجلس، ممکن است در مواقع حساس و تنش‌زا شبهاتی را به ذهن برخی از نمایندگان متبادر سازد.

این نکات در حالی است که تاکنون تجربه نشان داده است که قرار دادن زمان نطق نمایندگان محترم در ابتدای هر جلسه علاوه بر کاهش تعداد حاضرین هنگام نطق‌ها، موجب می‌گردد «به‌علت عدم حضور به‌موقع، جلسات مجلس با تأخیر آغاز شود».

نتیجه‌گیری

بنابراین اگر بتوان با پیشنهادی ملاحظه عملی موجود در خصوص این طرح یعنی تشکیل جلسات مجلس بدون تأخیر و در زمان مقرر را تأمین نمود؛ با توجه به نکات مذکور و با هدف افزایش کارآمدی و تأثیر نطق‌های خارج از دستور نمایندگان و در نتیجه ارتقای شأن نظارتی مجلس، تصویب طرح حاضر مورد پیشنهاد می‌باشد. در غیر این صورت استمرار وضع کنونی و عدم تصویب این طرح مورد پیشنهاد است.